

Prima stagiune a Teatrului Națiunilor

Inaugurarea Teatrului Națiunilor (în clădirea fostului teatru „Sarah Bernhardt“ care a adăpostit trei ani de-a rândul manifestările prilejuite de Festivalul de Artă Dramatică de la Paris) a însemnat un eveniment important, căruia numeroase personalități artistice prezente i-au conferit o deosebită strălucire, subliniind semnificația acestui nou așezământ internațional de artă ca o contribuție la cimentarea înțelegerii dintre popoarele lumii și la consolidarea păcii.

Stagiunea teatrală propriu-zisă (precedată de un ciclu de spectacole de operă și de balet) a fost deschisă într-un cadru solemn cu un „Omagiu lui Brecht“. A fost de față soția defunctului poet, marea artistă Helene Weigel. În fruntea colectivului *Berliner Ensemble*, Helene Weigel a prezentat din nou creația de neuitat, rolul titular din *Mama Courage*, care stîrnise entuziasmul publicului la Festivalul din 1954. Deopotrivă de strălucit a fost spectacolul cu *Viața lui Galilei*, cu Ernst Busch în rolul titular; decorurile și costumele, create de Caspar Neher, au fost de o frumusețe fără seamăn și de o nemaîntîlnită perfecțiune a execuției. Participînd la stagiunea de la Paris, în ciuda faptului că guvernul de la Bonn îi retrăsese, pe considerente politice, subsidiile alocate în acest scop. Schauspielhaus de la Bochum a adus contribuția artei teatrale din R.F.G. la omagierea celui mai mare dramaturg german contemporan: în regia lui Hans Schalla și cu Hans Messemer în rolul lui Mackie, compania a reprezentat *Opera de trei parale*. Au urmat alte două spectacole date de același ansamblu: *Diavolul și Dumnezeu* de Sartre și drama expresionistă *Marchizul de Keith* de F. Wedekind. În ambele, Messemer și-a dovedit ca și altă dată cu prisosință măiestria și gama nespus de bogată a sensibilității și mijloacelor sale artistice. Numai că stilul specific teatrului expresionist german, adoptat de Schalla pentru toate aceste trei producții, nu a fost pe placul tuturor criticilor,

Vivian Leigh (Lavinia) în „Titus Andronicus“

Florence Eldridge și Fredric March în
„Lungă călătorie în beznă“

quiem pentru o călugăriță, în adaptarea scenică realizată de Piscator, după nuvela dialogată a lui William Faulkner. Deși i-a dezamăgit pe mulți spectatori, spectacolul se cuvine relevat pentru folosirea unor procedee de luminat ca totul netradițional (obținându-se, spre pildă, efecte surprinzătoare datorită luminării interpreților de jos în sus, printr-o podea translucidă), precum și pentru excepționala interpretare a principalului rol feminin de către Ioana Maria Gorvin de la Schlossparktheater (Berlin).

După eclipsa din 1956 — Franța a fost din nou prezentă în acest an. Un grup de actori de prima mână — Jean-Louis Barrault, Edwige Feuillère, Jean Desailly și Jacques Dacqmine — au dat viață scenică binecunoscutei piese filozofice a lui Paul Claudel *Le partage de Midi* (Hotarul de la miez de viață). Dicțiunea perfectă și desăvârșită ținută scenică a actorilor le-au fost de mare folos, ajutându-le să biruie dificultățile și momentele spinoase ale unei opere dramatice, care și din pricina temei — adulterul și religia — nu a întrunit sufragiile unanime.

Teatrul Nô din Tokio a adus la Paris mesajul unei alte civilizații, aproape că am putea spune: al unei alte lumi. Cu greu poate — dacă poate, în general — un occidental să prețuiască pe deplin virtuozitatea acestei companii, deoarece tradițiile ei ne sînt străine și nu avem termen de comparație. Dar au fost impresionante tehnica minuțioasă și substratul simbolic al mișcării scenice, în pofida sonorității nefamiliare a intonațiilor.

Este cert că cele mai multe discuții au fost stîrnite de contribuția americană, pe care mulți au aprobat-o cu înflăcărare, și tot ațiția au respins-o categoric. Elogiile, ca și rezervele au țintit în primul rînd opera dramatică reprezentată: „tragedia familială“ postumă a lui Eugene O'Neill, *Lungă călătorie în beznă*. Piesa durează patru ore și jumătate și este în mare măsură autobiografică; ea vedește incontestabil o desăvârșită stăpînire a

unii — printre care mă prenumăr și eu — mărturisind că nu au timpanul îndeajuns de rezistent pentru audierea lor în serie. Preferința acestor critici a mers spre spectacolele englezești concepute cu mai multă măsură și sobrietate. Este vorba de *Titus Andronicus*, prezentat de „Shakespeare Memorial Theatre“ de la Stratford-upon-Avon, cu Laurence Olivier în rolul principal. Pentru toate cele zece spectacole date la Paris, locurile fuseseră vîndute cu mult timp înainte. Meritul izbînzii artistice a englezilor revine, în primul rînd, concepției regizorale a lui Peter Brook, care este totodată și autorul decorului, al muzicii și al efectelor sonore deosebit de impresionante ce însoțesc și întregesc spectacolul. De altă parte, jocul lui Olivier și al întregului ansamblu a fost apreciat ca excepțional, în consensul unanim al publicului și al criticii de specialitate. Strălucirea spectacolelor shakespeareene a pus în umbră realizarea, de altfel excelentă, a companiei italiene conduse de Vittorio Gassman, venită cu tragedia romantică a lui Alfieri, *Oreste*.

Revenind la succesiunea cronologică a manifestărilor din cadrul acestei prime stagiuni, menționez că ciclul englez a mai fost precedat de foarte interesantul spectacol *Re-*

meșteșugului dramatic, deși e împovărată de lungimi cu totul inutile. În rolurile principale : Fredric March și soția lui, Florence Eldridge. Dintre interpreții celor doi fii, Jason Robarts jr. ne-a făcut surpriza unei neobișnuite game vocale și a unei neîntrecute aptitudini histriionice, înzestrări care fără doar și poate îl vor situa în viitorul apropiat în rândurile celor mai de seamă actori ai lumii. Pesimismul lui O'Neill nu a fost nicicând mai fățiș, mai răspicat ca în această piesă, una din ultimele scrise de el ; acțiunea piesei este aproape inexistentă, dar relațiile dintre cele patru personaje ni se dezvăluie treptat, în etape psihologice, într-un proces care amintește de Ibsen, prin amestecul de realism și de tratare simbolistă.

Ultimele spectacole ale s'agiunii teatrale 1957 de la Teatrul Națiunilor au fost date de renumita companie Habimah de la Tel-Aviv. Intemeiată acum patru decenii, ea și-a sărbătorit jubileul prin reprezentarea piesei *Dibuk* de Anski, întocmai așa cum fusese montată în 1917, de către Vahtangov. Interpreta principală, Hanna Rovina, care atunci o jucase pe Lea, fiind acum prea bătrână pentru acest rol, a apărut la Paris în *Medeea*, o adaptare de americanul Robinson Jeffers după tragedia lui Euripide. Regia și scenografia semnate de Peter Frye, un american statornic în Israel, nu au izbutit să dea prea multă strălucire spectacolelor, stilul actoricesc părînd învechit, depășit.

Dacă ar fi să indicăm producțiile cele mai impresionante eare s-au succedat pe scena Teatrului Națiunilor în cursul acestei stagiuni, nu încapе îndoială că alegerea noastră ar cădea asupra lui *Titus Andronicus* și *Viața lui Galilei* — în sectorul teatral — iar în sectorul muzical, asupra operei *Vulpea cea șireată* de Leo Janacek, prezentată cu un deosebit succes de Komische Oper din Berlin, în montarea lui Walter Felsenstein. Este regretabil că stagiunea a fost lipsită de unele manifestări programate care, fără îndoială, ar fi îmbogățit-o simțitor : nu au venit Teatrul de marionete din București, Opera din Praga și Teatrul clasic din Atena. În schimb, planurile privind următoarea stagiune sînt într-o fază înaintată și ne putem permite să anunțăm un ciclu de spectacole sovietice, cu participarea Teatrului de Artă din Moscova, precum și o stagiune scandinavă.